

Til Regjeringen v/

Statsminister Jonas Gahr Støre
Digitalisering- og forvaltningsminister Karianne Oldernes Tung
Finansminister Jens Stoltenberg
Forsknings- og høyere utdanningsminister Sigrun Aasland
Forsvarsminister Tore O. Sandvik
Helse- og omsorgsminister Jan Christian Vestre
Klima- og miljøminister Andreas Bjelland Eriksen
Kommunal- og distriktsminister Bjørnar Skjæran
Kunnskapsminister Kari Nessa Nordtun

Hamar, 17.10.2025

Vår ref.: 504.139/TLJ/2025/52

Vann er viktig politikk!

Norsk Vann gratulerer med gjenvalg, og ber regjeringen følge opp egne ambisjoner for en mer robust og bærekraftig vann- og avløpssektor i Norge.

Regjeringens eget dokument Nasjonale mål for vann og helse fra 2024 gir et godt utgangspunkt. Totalberedskapsmeldingen fra 2025 viser viktigheten av at dette får prioritet, også i et sikkerhetspolitisk perspektiv. Nå haster det å iverksette tiltakene slik at de gir effekt der det faktisk teller – ute i kommunene.

Vann og avløp er kritisk infrastruktur, avgjørende for folkehelse, miljø og beredskap.

Det er kommunenes ansvar å sikre innbyggerne trygge vann- og avløpstjenester, både i fred og i krisesituasjoner. Samtidig står vann- og avløpssektoren overfor store utfordringer, som det er krevende å håndtere for kommunene alene: Skjerpede rensekrav, mer ekstremvær, og nye handels- og sikkerhetspolitiske trusler. Overvann er også en dimensjon som blir stadig tydeligere med økte nedbørsmengder.

Dette krever store investeringer, mer omfattende drift og løpende vedlikehold. Mange kommuner har begrenset økonomisk og operasjonell kapasitet. Til tross for at vann- og avløpstjenestene er et selvkostområde, ser vi viktige investeringer bli utsatt fordi lokale politikere vil unngå å belaste innbyggerne med høyere gebyrer.

Situasjonen er på enkelte områder svært alvorlig. Det gjelder kommunenes evne til å håndtere overvann og forurensende overløp som følge av styrtregn og flom. Nye krav til avløpsrensing vil påføre enkeltkommuner enorme kostnader, større enn de i realiteten vil kunne bære med begrenset befolkningsgrunnlag. De samlede investeringene som skal gjøres vil også bidra til markedspress og virke unødig prisdrivende om man ikke får etablert en samlet prioriteringsmekanisme.

Flere viktige grep ble tatt i forrige stortingsperiode, både endringer i vass- og avløpsanleggslova, i selvkostforskriften og i budsjett- og regnskapsforskriften. Samtidig behøves ytterligere bidrag fra sentrale myndigheter for å sikre robuste, effektive og bærekraftige tjenester i hele landet.

Norsk Vann vil løfte frem tre forhold som særlig sentrale:

1. Strukturelle endringer i form av større enheter og mer robuste fag- og driftsmiljøer.
 - For å sikre robuste og bærekraftige VA-tjenester på landsbasis behøves større enheter som sikrer eiere og forvaltere av infrastrukturen mer markedsmakt, og bedre muligheter for rekruttering, innovasjon og teknologiutvikling.
 - Vi ber om at regjeringen utvikler tydelige krav og insentiver for å sikre at dette oppnås.
 - Vi ber også om at dette kommuniseres overfor den nedsatte Kommunekommisjonen.
2. Bidrag til drift og videreutvikling av vannbransjens eget benchmarkingssystem.
 - I dokumentet Nasjonale mål for vann og helse, tar regjeringen Støre i 2024 til orde for å utrede et benchmarkingssystem for vann- og avløpstjenestene som både omfatter regelverksetterlevelse og økonomi.
 - Norsk Vann har siden 1998 forvaltet og videreutviklet vannbransjens eget benchmarkingssystem, bedreVANN, en frivillig ordning hvor 75 kommuner og 8 IKS deltar.
 - Vi inviterer derfor regjeringen til et samarbeid hvor vi i fellesskap kan videreutvikle og styrke denne ordningen.
3. Lovhjemmel som muliggjør bruk av digitale vannmålere til å avdekke lekkasjetap.
 - Lekkasjetap fra ledningsnett er en stor utfordring og data fra digitale vannmålere kan lettere avdekke hvor det er lekkasjer.
 - Et konkret tiltak for å redusere lekkasjetap er derfor å opprette en lovhemmel for å kunne bruke data fra digitale husvannmålere. Norsk Vann har i brev til KLD i mars i år, bedt departementet ta initiativ til å sikre nettopp dette.
 - Vi ber om at dette følges opp av regjeringen.

I tillegg til de tre prioriterte områdene over, vil vi vise til dokumentet «Nasjonale mål for vann og helse» og tilhørende tverrsektoriell gjennomføringsplan som regjeringen Støre fremla i 2024. For å sikre trygge vann- og avløpstjenester også fremover, haster det å få implementert dokumentets mål og ambisjoner i praktisk politikk og med merkbar effekt ute i kommunene.

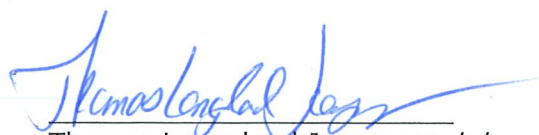
I vedlagte tabell gjengir vi de sentrale tiltakene, med utdypende kommentarer til hvorfor dette haster, og konkrete innspill til hvordan dette kan gjøres på en effektiv og hensiktsmessig måte. Flere av de nevnte temaområdene omtales også i Arbeidspartiets partiprogram, noe vi tolker som vilje til å prioritere dette viktige innsatsområdet.

Som interesseorganisasjon med god kjennskap til kommunenes situasjon, stiller vi oss gjerne til disposisjon for ytterligere dialog om dette.

Med hilsen
Norsk Vann BA

Ragnhild Aalstad /s/
Direktør

Thomas Langeland Jørgensen /s/
Leder samfunnskontakt

Norsk Vann er den nasjonale interesseorganisasjonen for vannbransjen. Organisasjonen skal bidra til rent vann og en bærekraftig utvikling av bransjen gjennom å sikre gode rammebetingelser, kompetanseutvikling og samhandling. Norsk Vann eies av norske kommuner, kommunalt eide vann- og avløpsselskaper, kommunenes driftsassistanser og noen samvirkevannverk. Norsk Vann representerer 324 kommuner med ca. 99 % av landets innbyggere. En rekke leverandører, rådgivere m.v. er tilknyttede medlemmer. Norsk Vann har en samarbeidsavtale med KS.

Vedlegg

Hovedtiltak 1: Målrettet innsats knyttet til prioritering og ressurs

	Tiltak	Frist	Ansvarlige	Kommentar fra Norsk Vann
H1-1	Utarbeide tiltaksplaner for vann og avløp i tett dialog med kommunene (for å få på plass en prioriteringsmekanisme).	2026	KLD, HOD, KDD og tilhørende direktorater	For å unngå unødvendig prispress og sikre kostnadseffektiv og bærekraftig utbygging må regjeringen ta en tydelig koordinerende rolle og etablere nasjonale prinsipper for prioritering. Dette haster.
H1-2	Utvikle ny innrapporteringsløsning fra vannverkseierne som grunnlag for effektiv og målrettet offentlig kontroll og iverksettelse av tiltak	2025	HOD og Mattilsynet	Vi viser til regjeringens budsjettforslag for 2026, og er helt enige i at dette er et viktig arbeid, som vil imøtekomme kritikken i Riksrevisjonens rapport «Myndighetenes arbeid med trygt drikkevann» (Dokument 3:8 2022-2023) hvor det fremgår at «... Helsemyndighetene har i lengre tid vært kjent med at rapporteringsordningen er mangelfull uten at dette har blitt fulgt opp.» Vi henviser også til kommentar til H5-4 om nasjonal benchmarking da dette bør ses i sammenheng.

Hva sier Arbeiderpartiets partiprogram:

- Videreføre og utbedre arbeidet som gjøres med tiltaksplaner for vann og avløp i tett dialog mellom staten og kommunene, for å sikre bærekraftige og kostnadseffektive løsninger

Hovedtiltak 2: Statlige virkemidler og insentiver

	Tiltak	Frist	Ansvarlige	Kommentar fra Norsk Vann
H2-1	Utrede om og hvordan ulike tiltak kan bidra til at kommunene oppgraderer vann- og avløpsanlegg og infrastruktur på best mulig måte. Tiltak som skal vurderes er blant annet sterkere statlige føringer, tiltak som kan stimulere til sterkere fagmiljøer og mer interkommunalt samarbeid, samt fordel og ulemper knyttet til finansieringsordningen innen vann- og avløpsområdet. Selvkostprinsippet skal fortsatt være et bærende prinsipp.	2024	KLD, HOD, KDD, FIN	For å håndtere utfordringene i vann- og avløpssektoren behøves strukturelle endringer som kan bidra til større enheter og mer robuste fag- og driftsmiljøer. Dette kan gi mer markedsmakt, og bedre muligheten for rekruttering, innovasjon og teknologiutvikling. Dette forutsetter betydelige endringer i rammebetingelsene, med tydelige krav og insentiver fra sentrale myndigheter. Tross gode eksempler på interkommunale samarbeid, mener vi utviklingen er for svak og går for langsomt. Norsk Vann mener dette bør vektlegges sterkt i den berammede Kommunekommisjonens arbeid. Viktig underlag er å lese i rapporten «Interkommunale samarbeid på avløpsområdet» fra 2025, utarbeidet av Menon Economics på oppdrag fra Miljødirektoratet. Lekkasjetap fra ledningsnett er en stor utfordring og data fra digitale vannmålere kan lettere avdekke hvor det er lekkasjer. Et konkret tiltak for å redusere lekkasjetap er derfor å opprette en lovhjemmel for å kunne bruke data fra digitale husvannmålere. Norsk Vann har i brev til KLD i mars i år, bedt departementet ta initiativ til å sikre nettopp dette.

H2-2	Bidra til at bedre avløpsrensing kommer på plass gjennom tilskuddsordning for nitrogenfjerning ved avløpsrenseanlegg innenfor Oslofjordens nedbørsfelt.	2024	KLD	Vi viser til regjeringens budsjettforslag for 2026, og mener dagens tilskuddsordning for Oslofjorden er god og i tråd med Norges forpliktelser ihht EØS-avtalen. Vi mener samtidig at den både bør økes og gjøres landsdekkende av hensyn til øvrige kommuner som kan forvente eller har fått signaler om strengere rensekrav. Videre bør den justeres til å dekke prosjekter som går over flere år, da dette vil gjøre det enklere for kommunene å planlegge og gjennomføre mer omfattende og potensielt kvalitativt bedre prosjekter.
------	---	------	-----	---

Hva sier Arbeiderpartiets partiprogram:

- Stanse næringstilførsler fra avløp gjennom nitrogenrensing
- Etablere en tiltakspakke med økonomiske og andre virkemidler som bidrar til en renere Oslofjord

Hovedtiltak 3: Teknologiutvikling og utdanning

	Tiltak	Frist	Ansvarlige	Kommentar fra Norsk Vann
H3-1	Evaluere program for teknologiutvikling i vannbransjen. Evalueringen vil gi grunnlag for vurdering av videreføring, inkludert behov for justering eller utvidelse slik at avløpsområdet evt. også omfattes av ordningen.	2024	HOD, KLD	Norsk Vann er ikke kjent med resultatet av evalueringen av programmet. Vår erfaring er imidlertid at dette er et effektivt og velfungerende lavterskeltilbud som gir insentiv for teknologiutvikling da det muliggjør utvikling og test av ny teknologi i samarbeid med leverandørindustrien. Tilsvarende bør også utvikles for avløpssektoren, som står overfor store behov for investeringer og teknologiutvikling fremover. Norsk Vann viser til regjeringens statsbudsjettforslag for 2026, anbefaler derfor sterkt at programmet både videreføres og utvides til å omfatte avløpsområdet.
H3-2	Legge til rette for at Nasjonalt senter for vanninfrastruktur tilknyttet NMBU på Ås blir et attraktivt teknologimiljø for å møte utfordringene innen vann- og avløpsområdet.	2025	HOD, KLD, KD	Kunnskapsdepartementet og en samlet vannbransje sto sammen for å realisere Vannsenteret på Ås. Senteret åpnet i 2024, og vil være et viktig kompetansesenter for bransjen. Norsk Vann mener at regjeringen må forplikte seg til dette tiltaket, og anbefaler å sette av nødvendige midler til å bidra med videre utvikling av senteret og innholdet i statsbudsjettet for 2027.
H3-3	Vurdere å øke utdanningskapasiteten av fagarbeidere/driftsoperatører og ingeniører/sivilingeniører innen vann- og avløp.	2025	HOD, KLD, KD	Det er fortsatt et stort behov for å sikre kommunene og kommunalt eide selskaper nok arbeidskraft for å fortsatt gi innbyggerne og næringslivet gode og trygge vann- og avløpstjenester. Nye undersøkelser fra Tekna viser at mangelen på teknologisk kompetanse gjør det stadig vanskeligere å fylle nøkkelstillinger innen vann, avløp, engergi og digital sikkerhet. Norsk Vann er enige med Tekna i at konsekvensene urovekkende, og kan føre til svekket beredskap, høy turnover og økende konsulentbruk i norske kommuner. Vi imøteser konkrete tiltak for å øke utdanningskapasiteten på dette området.

Hva sier partiprogrammet til Arbeiderpartiet:

- Sikre statlig støtte til kommunenes arbeid med å oppgradere vann og avløp gjennom teknologiutvikling, kompetanseheving, prosjektmidler og lignende bistand, for å møte behovet gjennom nytt avløpsdirektiv

Hovedtiltak 4: Veiledning og tilsyn

	Tiltak	Frist	Ansvarlige	Kommentar fra Norsk Vann
H4-1	Forsterke fagmiljøene i Mattilsynet, Miljødirektoratet og hos statsforvalterne og vurdere hvordan veiledning og tilsyn kan bli mer effektivt og målrettet	2025	HOD, KLD	Det er viktig at regjeringen iverksetter tiltak på dette området for å sikre forsvarlig veiledning, saksbehandling og tilsyn. Norsk Vanns medlemmer (i hovedsak kommunene) melder om lang saksbehandlingstid for utslippstillatelser, treg regelverksavklaring, og tilsynelatende mangelfull kunnskap om hjemmelskrav ved utformingen av utslippstillatelser. Dette kan ses som uttrykk for at kapasiteten allerede er presset. I tillegg vil det fremover kreves betydelige ressurser i arbeidet med å innføre bestemmelsene fra EUs reviderte avløpsdirektiv i norsk lovverk, inkludert nødvendige utredninger og tilpasninger.
H4-2	Formalisere samarbeidet mellom Miljødirektoratet og Mattilsynet på hovedkontornivå og mellom statsforvalterne og Mattilsynet på regionalt nivå med sikte på koordinerte og helhetlige tiltak i kommunene innen vann og avløp	2025	HOD, KLD	Et styrket samarbeid mellom forvaltningseenhetene vil kunne bidra betydelig til en effektiv forvaltning av vann- og avløpstjenestene. Vi viser til oppfølging av tiltak H1-1 som viktig supplering her.
H4-3	Utarbeide egnet informasjonsmaterieil til vann- og avløpsselskaper og kommuner, herunder kommunenes beslutningstakere, om nye nasjonale mål for vann og helse	2025	Direktorater	Norsk Vann støtter at det iverksettes statlige informasjonstiltak som bidrar til bærekraftige, robuste og fremtidsrettede vann- og avløpstjenester. Som nasjonal interesseorganisasjon har vi lang erfaring med informasjonstiltak på VA-området for kommuner og andre bransjeaktører, og bidrar gjerne i dialog med myndighetene om det er ønskelig.
H4-4	Utarbeide nødvendig veiledningsmaterieil til bruk i kommunene, jf. tiltak H4-2, herunder veileder til arbeid med kommunale temaplaner for vann og avløp	2025	Direktorater	Se H4-3

H4-5	Informere og bidra til at kommuner følger opp punktene som omhandler vann og avløp i Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023-2027. Dette omfatter blant annet at kommunenes drikkevannsforsyning skal inngå i vurderingen av samfunnssikkerhet i kommuneplanens samfunnsdel og arealdel	2024	Direktorater og statsforvalter	Se H4-3.
H4-6	Forsterke Mattilsynets veiledning og tilsyn med sikkerhet og beredskap i vannforsyningen og tydeliggjøre Mattilsynets koordinerende rolle innen drikkevannsberedskap	2024	HOD	Med dagens forvaltningsmodell er kommunene alene ansvarlig for å sikre tilstrekkelig drikkevann til befolkningen. Det innebærer blant annet å distribuere nødvann til egne abonnenter i en krisesituasjon. Ved avgrensede hendelser vil de fleste kommuner i dag kunne håndtere dette. Ved mer langvarige eller omfattende hendelser, eksempelvis som følge av sabotasje eller langvarig tørke, vil man være avhengig av utstyr og bistand fra andre regioner eller et nasjonalt beredskapslager. NATOs krav til medlemslandenes sivile infrastruktur tilsier at sentrale myndigheter tar et overordnet ansvar for koordinering av nødvannsdistribusjon ved større regionale og nasjonale hendelser. Dette bør omfatte depoter med nødvannsutstyr og koordinering av ressurser og innsats. Samarbeid med Sverige og evt. andre europeiske land bør inngå i planene, på dette som på andre beredskapsområder.

Hva sier partiprogrammet til Arbeiderpartiet:

- Etablere et eget råd for drikkevannsberedskap

Hovedtiltak 5: Regelverksarbeid

	Tiltak	Frist	Ansvarlige	Kommentar fra Norsk Vann
H5-1	Utrede strengere regelverkskrav ved en implementering av revidert avløpsdirektiv		KLD	I tillegg til minimumskravene, både til sekundærrensing, fjerning av næringsstoffer og mikroforurensninger, skal ytterligere krav vurderes i lys av resipientkapasiteten/miljøtilstanden i vannforekomsten. For å kunne vurdere dette, behøves en grundig og systematisk kartlegging av nettopp vannforekomster som blir berørt av utslipp fra avløpsanlegg. En ny utredning bestilt av KS viser at Norge har betydelig handlingsrom innenfor EUs reviderte avløpsdirektiv. Rapporten konkluderer med at en justert definisjon av tettbebyggelse både vil være i tråd med direktivets intensjon og kunne redusere kostnader til nye avløpsrenseanlegg med over 25 milliarder kroner – uten negative konsekvenser for vannmiljøet. Regjeringen bør legge slike analyser til grunn når Miljødirektoratet får i oppdrag å utvikle nytt regelverk.

H5-2	Iverksette regelverkskrav i drikkevannsforskriften i samsvar med nytt drikkevannsdirektiv og utrede om ytterligere endringer er nødvendig for å følge opp Riksrevisjonens rapport	2024	HOD og tilhørende direktorater	
H5-3	Innhente kunnskap om hvordan gebyrer for vann og avløp benyttes og hvordan det påvirker utviklingen innen området, utrede barrierer og muligheter, samt vurdere om regelverket bør endres for å stimulere til økt fornyingstakt av vann- og avløpssystemene	2026	HOD, KLD	
H5-4	Utrede benchmarkingssystem for vann- og avløpstjenestene som både omfatter regelverksetterlevelse og økonomi	2026	HOD, KLD	Norsk Vann har siden 1998 forvaltet og videreutviklet vannbransjens eget benchmarkingssystem, bedreVANN. 75 kommuner og 8 IKS er med i benchmarkingen som er en frivillig ordning. I regjeringens arbeid med å utrede et slikt system, vil vi anbefale å se nærmere på bedreVANN i samråd med oss. Vi bidrar gjerne med innsikt etter 27 års erfaring med dette. bedreVANN, bygger på bl.a. innrapporterte data fra kommunene til staten. Vi har tidligere etterspurt en heldigital, funksjonell og brukervennlig løsning for innrapportering av data til nasjonal vann- og avløpsstatistikk for kommunene og vannverkseierne, da gode inndata også er avgjørende for verdien av en benchmarkingsordning.

Hva sier partiprogrammet til Arbeiderpartiet:

- Redusere norske boligeieres utgifter ved å forlenge maksimal avskrivningstid for bygg og ledningsnett i vann- og avløpssektoren, og vurdere ytterligere reduksjon eller fjerning av moms